

CYRILOMETODĚJSKÁ BOHOSLOVECKÁ FAKULTA UP
V OLOMOUCI

SBORNÍK

KE 100. VÝROČÍ NAROZENÍ

PROF. ThDr. AUGUSTINA ALOISE NEUMANNA, OSA

OLOMOUC 1991

V TOMTO DOMĚ SE NARODIL 14.6.1891

prof. ThDr.

P. AUGUSTIN A. NEUMANN O.S.A.

ŘÁDNÝ PROFESOR

CYRILOMETODĚJSKÉ BOHOSLOVECKÉ

FAKULTY V OLOMOUCI

VÝZNAMNÝ ČESKÝ CÍRKEVNÍ

HISTORIK A SPISOVATEL

Pamětní deska, odhalená 9. června 1991
na rodném domě Dr. Augustina A. Neumanna

PAMÁTCE PROF. THDR. AUGUSTINA ALOISE NEUMANNA, OSA

Doc. ThDr. Vojtěch Tkadlčík, děkan CMBF UP Olomouc

Olomoucká bohoslovecká fakulta, r. 1919 vyznamenaná titulem Cyrilometodějská, neměla štěstí na dobré církevní historiky, kteří by se věnovali zvláště českým církevním dějinám, ačkoli právě takových historiků bylo nejvíce potřeba. Koncem minulého a začátkem tohoto století se totiž bojovalo proti církvi často z pozic naší domácí historie. Očekávalo se, že právě na tomto poli olomoucká bohoslovecká fakulta poskytne největší pomoc při hájení historické pravdy. Avšak nebylo tomu tak. Teprve příchod Dr. A. A. Neumanna do Olomouce znamenal příznivý obrat v této věci.

Hned po dosažení doktorátu teologie na naší CM fakultě 10.4.1930 byl Dr. Neumann jmenován asistentem na této fakultě (8.5.1930) a již následujícího roku dosáhl habilitace jako soukromý docent (22.9.1931). Za tři roky nato byl jmenován mimořádným profesorem (31.7.1934) a za další čtyři roky řádným profesorem církevních dějin (15.2.1938).

Neúnavně pracoval v oboru českých církevních dějin a vydal na 30 knižních publikací a dlouhou řadu časopiseckých článků z tohoto oboru. Shromáždil kolem sebe ve svém semináři velký počet pracovníků z řad bohoslovců, které podněcoval a vedl k tvůrčí vědecké práci. Rozdával témata, shledával prameny k nim, dával pokyny k jejich zpracování, nabádal k vytrvalosti v práci, staral se i o uveřejnění hotových prací, a tak pod jeho vedením bylo tiskem a jinak vydáno na 40 hodnotných seminárních prací. A nejenom to, někteří z jeho žáků se vyznamenali jako vynikající vědečtí pracovníci v oboru církevních dějin, zvláště jeho pokračovatel a nástupce na katedře historie na CM fakultě, prof. dr. Bohumil Zlámal (1904-1984).

A toto všechno vykonal prof. Neumann v krátké době. Bylo to vlastně jen 7 let před násilným uzavřením vysokých škol 17.11.1939. Následovalo 6 let druhé světové války, kdy byl odtržen od fakulty a zbaven možnosti působit výchovně na kněžský dorost. Po válce pak pokračující zákeřná nemoc mu bránila rozvíjet plodnou aktivitu v plné šíři jako dříve. A přece za tak krátkou dobu vykonal dílo, které vzbuzuje obdiv, úctu a vděčnost.

Cyriometodějská bohoslovecká fakulta Univerzity Palackého v Olomouci sklání se v hluboké úctě před jasnou památkou prof. dr. A. A. Neumanna, děkuje mu za velké průkopnické dílo, kterým se zapsal do historie této fakulty, a vidí v něm vzor houževnaté, horlivé a plodné vědecké práce, který chce následovat.

ZEMŘEL DR. AUGUSTIN NEUMANN, ŘÁDNÝ PRO-
FESOR CÍRKEVNÍCH DĚJIN CMBF UP V OLOMOUCI

+ Prof. ThDr. Bohumil Zlámal

Zavíráme život prof. Neumanna s lidským smutkem, protože jeho kniha života jako by nebyla dočtena. Nenaplnil svou pozemskou pouť počtem let jako jiní, šťastnější. Avšak jen život nepoznamenaný trvalými činy zapadá do temnot. Na rozpětí 57 let Neumannova života svítí velká světla. Patří k nim jeho čistota úmyslu a nezištnost, vědecká tvořivost a výchova k literární práci.

Povrch vědecké práce se zdá suchý a tvrdý. Ale žádné vědecké dílo nevzniklo bez lásky a bez citu. Srdce vědce je zakleto uvnitř. Nahlédnete-li do nebožtíkova rozsáhlého vědeckého díla, najdete tam velikou lásku k Církvi, k jejím zařízením, ke klášterům a k celému jejímu dílu v naší vlasti, zvláště na Moravě a v rodném kraji Neumannově. Neumann cítil s Církví a úctou k ní je poznamenáno celé jeho dílo.

Rozsahově je jeho životní dílo veliké. Málokterému historikovi se podaří, aby téměř každý rok svého mužného věku označil názvem svých prací. Neumann patří k nejplodnějším českým církevním dějepiscům. Z jeho pera vyšlo na 40 samostatných prací, z nichž mnohé mají základní význam. Kéž by byl křik jeho díla hodně hlasitý v naší stále nedostatečné církevně-historické literatuře. Tolik po tobě zůstane, kolik napíšeš! Posteritati! volá a vybízí hrob každého dělníka pera. Tolik zkušeností a základů dalšího rozmachu ztrácíme, protože jsme se nenaučili psát.

Staročeské dopisy začínaly významným pozdravem: "Službu svou vzkazuji Vám". Jeho život byl neustálým shonem za prameny. Když myslím na jeho nesmírnou pracovitost a chvat, zdá se mi, že slova o věrné službě milované Církvi a národu by měla stát na jeho pomníku.

(Přetištěno z Pozdravu ze semináře, únor 1949)

THDR. AUGUSTIN NEUMANN, OSA - PROFESOR
CÍRKEVNÍCH DĚJIN V OLOMOUCI

PhDr. Miloslav Pojsl, odborný asistent CMBF UP

Máme-li možnost veřejně připomenout 100. výročí narození prof. ThDr. Augustina Aloise Neumanna, OSA odhalením pamětní desky na jeho rodném domě v Olešnici na Moravě a vydáním této skromné publikace, vděčíme za to politickým a společenským změnám, k nimž u nás dochází po listopadovém převratu roku 1989. Důsledkem těchto změn bylo i obnovení Cyrilo-metodějské bohoslovecké fakulty v Olomouci a její začlenění do původního svazku Palackého univerzity, na níž před více jak čtyřiceti lety prof. Neumann působil. U zrodu dnešních vzpomínkových akcí, vedle někdejšího Neumannova působiště, stáli zejména jeho příbuzní, přátelé, žáci a občané olešničtí, jejichž zásluhou a organizačním úsilím nezůstalo 100. výročí Neumannova narození nepovšimnuto.

Alois (řeholním jménem Augustin) Neumann se narodil 14. června 1891 v Olešnici na Moravě jako nejstarší ze šesti dětí Matěje Neumanna, majitele tamní koželužny, a jeho manželky Josefy, rozené Sedláčkové. Rodinné prostředí, z něhož již v minulosti vyšlo několik písmáků a buditelů (připomeňme jmenovitě alespoň Neumannova strýce, vlasteneckého kněze a buditele P. Jana Soukupa, skladatele velehradské písně "Ejhle, svatý Velehrad už září"), vtisklo nepochybně malému Aloisovi hlubší životní orientaci a snad i zájem o historii, která se později stala jeho celoživotním posláním. Střední vzdělání získal na První české státní reálce v Brně v letech 1902-1909. Maturitu, kterou složil 9. července 1909, si o dva roky později rozšířil zkouškou z klasických jazyků na Prvním českém státním gymnáziu v Brně.

V témže roce, 23. září 1911, vstoupil do kláštera augustiniánů na Starém Brně, proslulého řadou

významných opatů a učenců, kde 2. prosince 1915 složil slavné řádové sliby. V letech 1912-1916 studoval na brněnském biskupském bohovědném učilišti.

5. července 1916 získal kněžské svěcení, po němž následovala několikaletá duchovní správa ve starobrněnské farnosti. Okolnost, že po studiích a kněžském svěcení mohl zůstat v Brně, umožnila mladému kaplanovi, aby veškerý svůj volný čas věnoval studiu církevních dějin. K dějinám jako vědeckému oboru a předmětu svého vážného zájmu byl přiveden už za bohovědných studií v Brně výraznou osobností ThDr. Jana Sedláka, přestože jeho ústavním učitelem církevních dějin byl Josef Samsour. Výsledkem přátelství a spolupráce byla i Neumannova spoluúčast a po předčasné smrti Sedlákově v roce 1923 spoluredaktorství Studií a textů, věnovaných novým pramenům k dějinám husitského období.

Brzy po vzniku samostatného Československa získal Neumann od Ministerstva školství a národní osvěty 2. srpna 1922 stipendium do Francie za účelem prohloubení historického školení. Jako řádný posluchač studoval pomocné vědy historické na Institut catholique a jako mimořádný posluchač na známé a světově proslulé École nationale des chartes, založené už v roce 1812. I zde v Paříži věnoval volný čas badatelským pracím v tamních archivech a knihovnách. Dokončit započaté archiyní práce mu umožnilo stipendium pařížského Comité catholique pro 1. semestr studijního roku 1923-1924.

Dalších několik let (od 1. března 1924 do 1. srpna 1929) působil opět v duchovní správě, zejména v zemské nemocnici u sv. Anny v Brně. Na naléhání četných osobností, mezi jinými i pražského arcibiskupa Františka Kordače, začal se v roce 1927 připravovat k rigorozní zkoušce, kterou úspěšně složil na Cyrilo-metodějské bohoslovecké fakultě v Olomouci. Jako dizertační práci předložil obsáhlé, archivně založené dílo Katoličtí mučedníci doby husitské. Desátého dubna 1930 byl promován doktorem teologie. To již

působil na biskupském bohovědném ústavu v Hradci Králové, nejprve jako provizorní a záhy jako definitivní profesor. Současně prof. Neumanna jmenoval zemský úřad v Brně 30. května 1930 asistentem bohoslovecké fakulty v Olomouci. Na podzim téhož roku získal od ministerstva školství placenou dovolenou a stipendium pro studijní rok 1930-1931 s cílem archivních prací v Římě.

Po návratu z Říma, kde těžil materiál k českým církevním dějinám, především v ústředních řádových archivech, byl rozhodnutím ministerstva školství 22. září 1931 schválen za soukromého docenta církevních dějin, když se úspěšně habilitoval prací *Prameny k dějinám duchovenstva v době předhusitské a Husově*. Jako asistent byl potvrzen pro obor církevních dějin na bohoslovecké fakultě v Olomouci (od 1. července 1932 do 30. června 1934), kde v roce 1934 byl jmenován mimořádným profesorem a 15. února 1938 řádným profesorem církevních dějin. To se však již stahovala v Evropě mračna fašismu a druhé světové války. Po uzavření českých vysokých škol v roce 1939 pracoval prof. Neumann ve Studijní knihovně v Olomouci. Špatný zdravotní stav způsobený dvojitou srdeční mrtvicí zapříčinil jeho úplný odchod ze služby.

Po osvobození se sice vrátil na milovanou fakultu, v roce 1946 pojatou do svazku obnovené olomoucké univerzity (pod názvem Palackého univerzita), ale již na začátku školního roku 1946/7 musel odejít na zdravotní dovolenou, aby se pro nevyléčitelnou nemoc na fakultu již nevrátil. Zemřel o vánocích 26. prosince 1948 ve věku pouhých 57 let. Pochován byl 29. prosince do řádové hrobky augustiniánů na centrálním hřbitově v Brně. Předčasný odchod ze života jej alespoň uchránil trpkých konců "samostatnosti české" - zrušení bohoslovecké fakulty, tuhé perzekuce duchovenstva a hrubého porušování lidských práv.

Univ. prof. ThDr. Augustin Neumann byl oblíbeným vysokoškolským učitelem, pilným badatelem a mimořádně plodným spisovatelem. Dvakrát byl poctěn cenou

Křesťanské akademie v Praze; v roce 1931 za práci "Francie a husitství" a v listopadu 1934 za knihu "Piaristé a český barok". V témže roce uznal a ocenil jeho zásluhy o české církevní dějiny olomoucký arcibiskup, ThDr. Leopold Prečan, který prof. Neumanna jmenoval čestným radou arcibiskupské konsistoře v Olomouci.

Příchod Augustina Neumanna na olomouckou bohosloveckou fakultu znamenal zásadní změnu v dlouhodobě neutěšeném stavu v obsazení stolice církevních dějin. Neumann byl nejen odborně dobře připraveným historikem-badatelem, nýbrž i dobrým pedagogem. Hlubokými znalostmi, zvláště vybraných úseků českých náboženských a církevních dějin, i úrovní svých přednášek a seminářů, které uměl zpestřit zajímavými detaily z archivních pramenů a často okořenit legrací či vtípem, dovedl si získat srdce i zájem četných posluchačů. Nepřekvapí nás proto fakt, že za dobu jeho působení na fakultě v Olomouci vychoval řadu bohoslovců schopných k vědecké činnosti. Z Neumannova církevně-historického semináře vyšlo na 40, sice drobných, zato však původních prací, které napsali jeho žáci. Takovou úroveň a výsledky se tehdy u nás nemohlo vykázat žádné bohovědné učiliště. Z řady těchto adeptů jmenujme alespoň ThDr. Leopolda Dýmala, dnes dómského faráře u sv. Václava v Olomouci, který svůj zájem o dějiny uplatňoval mnoha způsoby (např. organizačně připravil k tisku Katalog moravských biskupů, arcibiskupů a kapitul staré a nové doby, Olomouc 1977, a podnítil vydání Sborníku k 850. výročí posvěcení katedrály sv. Václava v Olomouci, Olomouc 1982, za autorství J. Bistrického a M. Pojsla), dále prof. ThDr. Bohumila Zlámala, nástupce prof. Neumanna na obnovené Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě v Litoměřicích, pobočka Olomouc v letech 1968-1975, autora obsáhlých 10 svazkových skript českých církevních dějin a řady monografií; a konečně PhDr. Rudolfa Zuba, který mimo řadu historických prací vydal před několika lety IV. díl Dějin olomoucké arcidiecéze - Osudy moravské církve

v 18. století, Praha 1987.

Církevně-historické dílo prof. Neumanna je svým rozsahem i šíří skutečně obdivuhodné. Napsal a knižně vydal víc jak 30 archivně badatelských prací a množství drobnějších historických studií, časopi-seckých a novinových článků. Silnou stránkou Neumannovy vědecké práce byla heuristika. Jeho badatelské úsilí za dvou zahraničních pobytů, zejména studium v římských ústředních řádových archivech, obohatilo mnoha cennými poznatky naše poznání středověkých i novějších církevních dějin. Neumannovo badatelské zaměření směřovalo především do období předhusitského, husitského (se zvláštním zřetelem k poměrům na Moravě) a pobělohorského. Výběr témat úzce souvisel s jeho apologetickou orientací, která byla ovlivněna jednak dobovými situacemi, jednak jeho naturelem a nesporně i vlivem Sedlákova vzoru. Ke kontraverzním tématům českých národních i náboženských dějin (Neumann je nazýval "ožehavými otázkami") sebral také nejvíce nového pramenného materiálu. Celé vědecké dílo Neumannovo je však poznamenáno nejen výrazně apologetickou tendencí, stálým chvatem, ale i nedostatečnou schopností historické syntézy. Ačkoliv je třeba ocenit jeho pokus o první zpracování "Příručky českých církevních dějin pro katolické bohoslovce a kněze" (Olomouc 1936, 415 str.), nestala se tato příručka vyhledávaným pomocníkem pro značnou disproporci zpracování jednotlivých období i malý smysl právě pro syntetický pohled a případnou aktualizaci historické zkušenosti.

Vzhledem k nepřízni doby, spojené se zrušením olomoucké bohoslovecké fakulty a tím i přerušením kontinuity s dobou Neumannova působení, dlužíme této významné a výrazné osobnosti kritické zhodnocení jeho díla vědeckého i pedagogického jak v dobovém kontextu, tak z pohledu současných požadavků kladených na církevně historickou práci. Bude naším čestným úkolem vyrovnat se s odkazem velkého moravského církevně-historického badatele a učitele, abychom mohli navázat na vše pozitivní v jeho

usilovném hledání pravdy.

Použitá literatura a prameny:

Bohumil Zlámal, Augustin Alois Neumann, OSA.

K nedožitým osmedesátinám církevního historika,
Duchovní pastýř 20, 1971, str. 125-126.

Bohumil Zlámal, Augustin Alois Neumann, Duchovní
pastýř 30, 1981, str. 44-47.

Václav Medek, Cesta české a moravské církve staletími, Praha 1982.

Metoděj Zemek, Za profesorem Augustinem Neumannem,
Lidová obroda, Brno 28.12.1948, 6. vydání.

Dosud netištěné životopisné prameny a fotografie pro tento sborník poskytli příbuzní prof. Augustina Neumanna, pan Vladimír Neumann, t. č. starosta Olešnice na Moravě a pan Jan Svoboda z Vlašimi, jimž jsem zavázán díkem.

VÝBĚROVÁ BIBLIOGRAFIE PUBLIKOVANÝCH PRACÍ AUGUSTINA A. NEUMANNA

Bohuslav Smejkal, knihovník, Olomouc

Do soupisu nebyly zařazeny drobnější práce Neumannovy, kratší časopisecká pojednání, jeho noticky uveřejňované zpravidla pod značkou "nn", ani posudky jeho prací publikované v různých periodikách. Přesto se domníváme, že ze soupisu je zřejmé hlavní zaměření Neumannovy vědecko-historické práce a jeho zájmů. Záznamy jsou řazeny chronologicky.

Samostatně vydané publikace

- K šedesátinám spolku divadelních ochotníků v Olešnici. Brno, Knihovna benediktinů 1919, 16 s.
- Jiráskova husitská dramata. Brno, Knihovna benediktinů 1919, 23 s.
- Církevní jmění za doby husitské se zřetelem k Moravě. Olomouc, Našinec 1920. 215 s. - Církevní knihovna, č. 3.
- České sekty ve století 14. a 15. Na základě archivních pramenů podává ... Velehrad, Cyrilometodějský tiskový spolek 1920. 93 s. - Knihovna Cyrilometodějského tiskového spolku, sv. 8.
- Z dějin bohoslužeb v době husitské. Hradec Králové, Tiskové družstvo 1922. 104 s.
- Prameny k dějinám duchovenstva v době předhusitské a Husově. Olomouc, Matice cyrilometodějská 1926. 238 s. - Studie a texty k náboženským dějinám českým. (Do r. 1925 viz v časopiseckých článkách).
- Starobrněnský klášter za Křížkovského. Brno, Spolek pro postavení pomníku Křížkovského 1926. 15 s.

- 150 let biskupství brněnského. Brno, Den 1927. 48 s. - Lidová knihovna Dne, sv. 22.
- Katoličtí mučedníci doby husitské. Hradec Králové, Tiskové družstvo 1927. 160 s., obr. příl.
- Olešnice v minulém století. Vzpomínky k 70. výročí divadelních ochotníků olešnických. Brno, Divadelní ochotníci v Olešnici 1929, 19 s.
- Nové prameny k dějinám husitství na Moravě. Olomouc, Matice cyrilometodějská 1930. 289 s. - Studie a texty k náboženským dějinám českým.
- Acta et epistolae eruditorum monasterii Ord. S. Augustini Vetero-Brunae. Pars 1. (A. 1819-1850), 198 s. Brunae, Monasterium Vetero-Brunense 1930.
- Die katholischen Märtyrer der Hussitenzeit. Ins Deutsche übertragen von Anton Pelikan und Ernst Schneider. Warnsdorf, A. Opitz 1930. 275 s.
- Mistr Jan Hus. Otisk z Českého slovníku bohovědného. Praha, Dědictví svatojánské 1931. 80 s.
- Hus dle nejnovější literatury. Opravy a doplňky k Sedlákovu dílu o Husovi. Praha, Dědictví sv. Prokopa 1931. 65 s. - Podíl údů na rok 1930-31. Č. 67.
- Prostonárodní náboženské hnutí dle dokladů konsistoře královéhradecké. K stopadesátému výročí tolerančního patentu ... Č. 1.: Doba tak zvaného Temna do roku 1740. Hradec Králové, Tiskové družstvo 1931, 208 s.
- Náboženství Kristovo a dějiny. Předneseno na 2. náboženském kursu Katolické akce diecéze brněnské 18.12.1932. Brno, Katolická akce 1932. 14 s.

- Čeština v moravsko-slezských kostelích v letech 1729-1748. Sborník Družiny literární a umělecké k 50. narozeninám P. Emanuela Masáka. Olomouc 1933. S. 105-114. (Též jako separát).
- Římské zprávy o českých dominikánech. Praha, Bohemia dominicana 1933. 108 s. - Bohemia dominicana, fasc. 1.
- Piaristé a český barok. Na základě pramenů z generálního archivu řádového ... Přerov, Společenská knihtiskárna 1933. 166 a 13 s.
- Pravda o sv. Hostýně. Obrana proti domněnkám prof. Flajšhane. Hlučín, Exerciční dům 1933. 32 s. - Životem, roč. 8., č. 189.
- Ze sbírky doktorských thesí olomoucké university. Příspěvek k poznání barokní grafiky. Část první. Olomouc, Lidové závody tiskařské a nakladatelské 1934. 9 a 10 s., obr. příl. - Spisy CM fakulty bohoslovecké v Olomouci, č. 8.
- K 200. výročí korunovace milostného obrazu Panny Marie v klášteře brněnských augustiniánů (1736-1936). Brno, Klášter augustiniánů 1936. 30 s., obr.
- Zum zweihundertjährigen Krönungs-Jubiläum des Marien-Gnadenbildes im Kloster der Brünnner Augustiner (1736-1936). Übertragen von Alfons Firkussny. Brünn, Augustinerkloster 1936. 34 s., obr.
- Z dějin českých klášterů do válek husitských. Praha, Opatství Emauzské 1936. 212 s. - Příloha revue Pax.
- Die Chroniken der mährischen Minoriten. Olmütz, Selbstverlag 1936. 63 a 5 s. (rotaprint).
- Příručka českých dějin církevních pro katolické bohoslovce a kněze. Olomouc, CM bohoslovecká fakulta 1936. 415 s. (rotaprint).

- Ožehavé kapitoly z českých dějin církevních. Praha, Vyšehrad 1937. 125 s. - Myšlenky a život, sv. 4.
- K závodského spisu "Reformace a protireformace ve Velkém Meziříčí". Brno, nákl. vlast. 1938. 11 s.
- Příspěvky k mladšímu církevnímu archivnictví a knihovnictví v Čechách a na Moravě (1500-1836). Olomouc, nákl. vlast. 1939. 24 s. (rotaprint).
- Předhusitské kláštery a veřejné blaho. Praha, Opatství Emauzské 1939. 70 s. - Příloha revue Pax.
- K dějinám husitství na Moravě. Husitské války. Olomouc, Velehrad 1939. 155 s.
- Z pamětí rodiny Neumannovy z Olešnice na Moravě. Olomouc, nákl. vlast. 1941. 85 s., 16 s. obr. příl.
- Ze slavné doby malířství moravského baroka. Dionysius Friedrich Strauss, premonstrát a malíř moravského baroka. Brno, Brněnská tiskárna 1944. 63 s., ilustr.

Časopisecké články

Sborník Adamitů (Ariánů) z Chrudimska. SHK, 17, 1916, s. 85-95, 145-155.

Několik skladeb z 15. století. H, 33, 1916, s. 561-68.

Neznámá statuta moravská z 15. století. Statuta augustiniánů-kanovníků v Olomouci. H, 33, 1916, s. 627-42, 698-713; 34, 1917, s. 13-19, 80-84, 157-61, 216-20, 281-85, 351-54, 396-99, 461-64, 533-36, 614-17, 686-93, 744-52; 35, 1918, s. 159-63, 240-44. (Též jako separát: Brno, vlast. nákl. 1919. 109 s.)

K životopisu Jindřicha Frimara. SHK, 19, 1918, s. 55-60.

- O pomník Josefa Dobrovského. H, 36, 1919, s. 17-21, 81-84.
- Obřad bratrské večeře Páně. H, 36, 1919, s. 501-08, 565-70.
- Z pamětí preláta Hufnágla. SHK, 20, 1919, s. 26-56.
- Příspěvky k náboženským dějinám Kunštátska a Bystřicka n. Pernšt. SHK, 21, 1920, s. 44-57.
- K válečnictví za doby husitské. H, 37, 1920, s. 11-17.
- Z náboženských dějin Horácka. H, 38, 1921, s. 1-8, 49-58, 97-106, 145-55, 199-207, 250-58, 304-10, 352-58, 399-407, 445-53, 490-505, 550-64; 39, 1922, s. 49-59, 105-09, 152-59. (Též jako separát: Brno, vlast. nákl. 1922. 150 s.)
- Ztracené středověké kroniky moravské. (Klášter Hradisko). SHK, 23, 1922, s. 20-42, 106-14.
- List Dětricha Zbraslavského k cistercienkám starobrněnským. H, 40, 1923, s. 10-13.
- Francouzská Hussitica. Rada 1. Akta a listy z let 1383-1435. Studie a texty k náboženským dějinám českým, 3, 1923, č. 2-4, 154 s., 2 mapy; Msgre. ThDr. Jan Sedlák zemřel. Pařížský odboj a katolictví. 4, 1924, č. 1-2, 58 s.
- Pražský klerik-vyhnanec a počátky francouzského tiskařství. H, 41, 1924, s. 12-16.
- Nový doklad o Husově rodišti. H, 41, 1924, s. 387-91.
- Ke sporu o Husově rodišti. H, 41, 1924, s. 424-27.
- Glossy v Drändorfově postile. H, 41, 1924, s. 457-65.
- Francouzská Hussitica. Řada 2. Akta z doby pobělohorské. Theologická literatura francouzská. Vyprávěcí prameny francouzské. Přispěl Josef Kratochvíl.

Dodatky. Studie a texty k náboženským dějinám českým, 4, 1925, č. 3-4, 176 s.

Ohlas husitství v Evropě. ČKD, 65, 1924, s. 245-59.

Studie o době předhusitské. H, 42, 1925, s. 403-07, 458-63, 500-06, 541-46; 43, 1926, s. 11-18, 61-67, 118-26.

Praha a Řím r. 1433 a 1437. H, 42, 1925, s. 346-52.

Augustiniána Heřmana "Lektura na Apokalypsu". H, 42, 1925, s. 247-51, 307-10.

Nové doklady k dějinám Valdenských v Čechách. ČKD, 66, 1925, s. 674-81.

Idea svatováclavská a čs. legie na Rusi. ČKD, 66, s. 673-74.

Nový doklad o úctě sv. Václava. ČKD, 66, 1925, s. 305-07.

K odpadu Konráda z Vechty. ČKD, 66, 1925, s. 264-72, 345-50, 570-79; 67, 1926, s. 21-23, 105-10, 224-30, 315-20, 542-44, 592-98.

Z francouzských relací o českém povstání (1618-1622). Doklady. Úvodní stať zpracoval Jan Tenora. SHK, 26, 1925, s. 96-122; 28, 1927, s. 56-61, 141-51; 29, 1928, s. 19-30, s. 117-22; 30, 1929, s. 30-42, 143-57; 31, 1930, s. 3-11, 49-62, 183-87; 32, 1931, s. 38-42, 123-29, 226-36, 277-81; 33, 1932, s. 36-41, 98-102, 156-64, 203-11; 34, 1933, s. 32-36, 90-96; 35, 1934, s. 31-34.

Poměr nekatolictví a liberalismu ku sv. Václavu. ČKD, 68, 1927, s. 733-34.

Příspěvky k úctě svatováclavské ve století 14. a 15. ČKD, 68, 1927, s. 268-75.

Sv. Václav pojítkem mezi Čechami a Moravou (1849).
ČKD, 68, 1927, s. 734.

Václávka - St. Wenzelsgasse - Wienergasse ve Starém
Brně. ČKD, 68, 1927, s. 734.

Francie a husitství. ČKD, 69, 1928, s. 601-07, 715-
21, 857-72; 70, 1929, s. 25-30, 161-66, 459-64,
747-51, 855-63; 71, 1930, s. 227-32.

Zápisky Dr. Sedláka o duchovenských knihovnách.
Kláster premonstrátů v Nové Říši. ČKD, 70, 1929,
s. 251-53.

Paběrky z konsistorního archivu v Hradci Králové.
Časových úvah sv. 320. Hradec Králové, Tiskové
družstvo 1930. 59 s.

Výpisy z menších řádových archivů římských. ČKD,
73, 1932, s. 92-97.

K dějinám moravských kališníků r. 1485. H, 49, 1932,
s. 330-32.

K dějinám věku poděbradského. H, 49, 1932, s. 369-
74, 405-18. (Též jako separát: Brno, vlast. nákl.
1933. 21 s.).

Neznámé svědectví o sv. Janu Nepomuckém. ČKD,
73, 1932, s. 41-48, 221-27, 465-76, 549-59, 593-
610; 74, 1933, s. 102-16, 330-45, 511-21, 595-604.

Ke sporu o Hostýn. H, 50, 1933, s. 171-76, 209-14,
256-65, 285-95, 326-29; 51, 1934, s. 162-71.

Studie o době předhusitské. H, 50, 1933, s. 365-71,
395-401, 429-31; 51, 1934, s. 122-26.

Pravidla duchovního života pro arcibiskupa J. z Jen-
štejna. H, 51, 1934, s. 49-53, 81-85.

Z osudů universitního archivu olomouckého. H, 51, 1934, s. 304-13. (Též jako separát: Brno, nákl. vlast. 1934. 10 s.

Ópočenské rebelie r. 1732 dle akt vídeňské nunciatury. H, 51, 1934, s. 444-48.

Dopis dolanského převora Mikuláše z r. 1434. ČVSM, 48, 1935, s. 80-82.

Karel Havlíček a kněží na Žďársku. H, 52, 1935, s. 49-55.

Čeští kartusiáni dle generálních kapitul řádových. H, 53, 1936, s. 12-15, 61-63, 110-14, 157-62, 205-09, 251-55.

Oběžník o stavbě městského divadla (v Olomouci) 1821. ČVMS, 49, 1936, s. 83-84.

Ke kněžskému smýšlení Dobrovského v Olomouci. ČVSM, 49, 1936, s. 80-81.

Z účtů ferdinandského konviktu olomouckého. ČKD, 77, 1936, s. 294-98.

Velká revoluce francouzská a olomoucké bohosloví. ČKD, 77, 1936, s. 64-68.

Z Klácelových dopisů. ČVMS, 50, 1937, s. 201-26.

Morava a stížné listy do Kostnice (1415). H, 55, 1938, s. 12-20, 51-57, 87-94, 142-48, 189-94, 221-24.

Příspěvky k dějinám hudby a zpěvu při olomoucké katedrále (1614-1780). H, 56, 1939, s. 51-55, 83-88, 115-18, 147-50, 179-82, 245-48, 280-82, 311-17, 347-49.

K činnosti misionářů v pražské a královéhradecké diecési v letech 1765-72. Časových úvah 43, 1940, č. 364, s. 124-32; č. 365, s. 133-54; č. 366, s. 165-90. Hradec Králové, Tiskové družstvo.

Paběrky kapitulního archivu v Olomouci. Uvedení v biskupskou hodnost a úřad. Přijímání kanovníků. H, 58, 1941, s. 22-24, 54-55, 83-85, 113-15.

Zkratky názvů časopisů:

ČKD = Časopis katolického duchovenstva (Praha);

ČVSM = Časopis vlasteneckého spolku musejního v Olomouci;

H = Hlídka (Brno);

SHK = Sborník historického kroužku (Praha).

Z HISTORICKÉHO SEMINÁŘE THDR. AUGUSTINA NEUMANNA, OSA

ThDr. Leopold Dýmal, dómský farář, Olomouc

Osobní vzpomínka na pana profesora Augustina Neumanna je spojena již s prvním ročníkem mého studia bohosloví v Olomouci, kdy mne uvedl do jeho historického semináře o tři roky starší bohoslovec Bohumil Zlámal, náš prefekt v prvním ročníku. V posluchárně jsme sedávali vedle sebe. Jednou mi Bohumil povídá: "V prvním ročníku bohosloví dějiny sice ještě nemáš, ale historie tě baví; pojd do hodin dr. Neumanna, tam se něco naučíš a něco napíšeš. A vskutku. Prof. Neumann se nás nových hned ujal, zadal nám přiměřená témata, dodal materiál, všemožně pomáhal a vytrvale nás povzbuzoval. Až byla práce hotová, aby byla také uveřejněna. A to byla naše největší radost, když jsme viděli svůj první tištěný článek. Nikdy nás také neminula patřičná odměna, neboli honorář.

Hodně témat bylo z moravské probuzenecké doby. A tak se mi podařilo za čtyři roky zpracovat téma "Katolické kněžstvo moravské a národní probuzení na Moravě", kterou jsem pak v pátém ročníku podal jako práci disertační. Zájem o dějiny katolické církve, diecéze i jednotlivých farností mne nikdy neopustil díky poctivému Neumannovu školení. Žel okolnosti mi nedovolily, abych se této disciplíně mohl soustavněji věnovat. Poslední mojí prací byl sborník "Katolické diecéze v Československu v jubilejním roce 1970", kdy uplynulo 1100 let od posvěcení sv. Metoděje na biskupa velkomoravské arcidiecéze.

Prof. dr. Augustin Neumann nás posluchače posílal často také do archivů, abychom tam získávali potřebný studijní materiál. Velmi příjemný byl v osobním styku. Mohli jsme jej kdykoliv navštívit v jeho bytě v domě vedle kaple bl. Jana Sarkandra. Pro naši práci nám vždy poskytl cenné rady. Žádný jiný seminář na

Cyriľometodějské bohoslovecké fakultě v Olomouci nebyl tak pružný a činný jako jeho historický. Z tohoto semináře vyšel také Neumannův nástupce prof. dr. Bohumil Zlámal.

V moravské legendě "Tempore Michaelis imperatoris" čteme: "Konstantin-Cyriľ zůstavil po sobě svatého Metoděje, svého bratra slynoucího slavnými ctnostmi, jemuž podle zákona věčné lásky, tak jako učitel svému žákovi, upřímně ho miluje, svěřil péči patýrskou a v něm hojnost lásky, zbožnost dokonalého života a horlivost slova božího vpravdě sídlila. Stav se tedy biskupem Moravanů a světlem vlasti, s patrnou laskavostí napomínal, poučoval a napravoval stádo svěřené své péči, vytrháváje škodlivé býlí a užitečně semeno zasévaje, chrám k obzvláštní poctě Bohu nejvyššímu zřizuje a divy konaje, a jednoho každého přemlouval, aby se odřekl ohavného pohanství a přijal křest Kristův. S takovou horlivostí řídil muž boží církve sobě svěřenou. Tak skrze jeho spasitelné poučování nejsvětější jméno Kristovo ozývalo se v ústech všech. Tak všichni spočívali v kráse pokoje, všichni se radovali z poznání pravdy, všichni se těšili ve svatosti náboženství křesťanského." Často mne napadala podobnost vztahu našeho učitele, pana prof. Augustina Neumanna, ke svým žákům, posluchačům, bohoslovcům s citovanými slovy legendy. Velikost každého učitele se totiž měří také podle toho, zda si vychoval své pokračovatele, své žáky. Neumann nepochybně velkým učitelem byl, ale nejen to, byl i sám významným badatelem a přitom k nám bohoslovcům zůstal i laskavým otcem. V době jeho působení na fakultě patřil k nejvýraznějším a nejvýznamnějším osobnostem, které fakultě dělaly dobré jméno a Cyriľometodějská bohoslovecká fakulta v Olomouci díky jim patřila na první místo mezi bohovědnými učilišti u nás.

Prof. Augustin Neumann žije nejen v našich vzpomínkách, ale žije i ve svém rozsáhlém vědeckém díle, které věnoval Církvi a národu.

VZPOMÍNÁM ...

ThDr. Antonín Němeček, odborný asistent CMBF
UP Olomouc

Přednášky profesora dr. Augustina Neumanna OSA ze všeobecných církevních dějin i z církevních dějin českých jsem poslouchal ve třetím a čtvrtém ročníku na CM bohoslovecké fakultě v Olomouci v době od 1. října 1937 do 30. června 1939. Začátkem školního roku 1939/40 jsem se podrobil u něho státní zkoušce k dosažení teologického doktorátu. Bohužel, krátce nato byly vysoké školy - tedy i naše bohoslovecká fakulta - 17. listopadu 1939 zrušeny.

Rád a s vděčností vzpomínám na pana profesora z trojího hlediska:

a) Jako na člověka: Jeho laskavá tvář, usměvavá, patřila nám - bohoslovcům, jeho posluchačům. Bylo radost potkat ho v parku na vycházce. Neváhal zastavit se s námi, prohodit nějaký žert, dát vtipnou otázku, povzbudit. Netrpěl povýšeností, která by se na nás dívala "shora" či "přes rameno". To všechno bylo od něho vzdáleno. Dovedl mít i pochopení pro naše studentské slabůstky.

Vždyť - pochopitelně - i on měl své lidské slabůstky, kterých jsme my - studenti - dovedli využít.

Vzpomínám ... Bylo to 21. června 1939. Závěrečná zkouška z celé historie. Kdo by se nezachvěl? Úspěch či neúspěch zkoušky na vysoké škole je vždy výslednicí několika činitelů: vědomosti zkoušeného a jeho celková dispozice, kousek štěstí, pokud běží o případnou otázku, ale i dispozice - tělesná nebo duševní - zkoušejícího profesora: Není proto divu, že jsme se s jakousi úzkostí tázali: V jaké náladě asi přijde pan profesor? V dobré či nedobré? Poslali jsme proto seminaristy z historického semináře, aby situaci zjistili. Výsledek nebyl nikterak povzbuzující: buď se špatně vyspal anebo se necítí

zdráv. Není s ním celkem řeč. - Co to mohlo znamenat? Nu, že značná část půjde po prázdninách znovu ke zkoušce.

Co tedy dělat? Vtom napadla jednoho z nás záchranná myšlenka. Dnes je přece svátek sv. Aloise, to je přece křestní patron pana profesora. Musíme mu před zkoušením napřed blahopřát k jeho křestním jmeninám. Ale kde vzít narychlo nějakou kytici? Opět záchranná myšlenka. Antonín, kostelník v mariánské kapli v semináři, běží rychle do kaple a přináší kytici (pěknou!) i s vázou - v naději, že ji pan profesor pošle Panně Marii zpět. Zástupci ročníku blahopřáli, slavnostně podali panu profesorovi kytici i s vázou. Účinek: tvář pana profesora se rozzářila a zářila po celý den. Zkoušky dopadly velmi dobře. Panu profesorovi se kytice i váza tolik zalíbily, že si obojí nechal po celý den před sebou a vzal domů. Panna Maria se jistě nehněvala, že kytice i váza se už do její kaple nevrátila. Jen když všechno dobře dopadlo - ke spokojenosti i radosti pana profesora i nás všech - bohoslovců.

- b) Jako na kněze: Pravidelně v časných hodinách sloužil mši svatou "u kapucínů", k nimž měl zvlášť vřelý vztah, - snad i proto, že sám byl řeholník řádu sv. Augustina. Nešetřil ani jemným humorem na kapucíny, byl to však humor proniknutý láskou. Nejednou říkával: "Kapucíni zvoní vždycky a ke všemu všemi zvony. Mají totiž jen jeden zvon; mají to proto velmi jednoduché."
- c) Jako na profesora: Přednášel nám všeobecné dějiny církevní a dějiny církve v naší vlasti. Všeobecné církevní dějiny přednášel podle německého díla "Marx, Kirchengeschichte". Pro přednášky z českých dějin napsal sám potřebnou obsáhlou příručku. Byl odborníkem - jak jistě zdůrazní jiné kompetentní osoby - v dějinách doby husitské a doby pobělohorské. Osvětloval zejména dobu tzv. "temna" a ukazoval nám, jak to byla - naopak - "doba světla" nejen

pro církev katolickou, ale i pro český národ, který se neutopil v germanismu ani po stránce náboženské ani po stránce národnostní.

Přednášel velmi živě a zajímavě, mnohdy - zejména ke konci vyučovací hodiny, když pozoroval u posluchačů únavu, "kořenil" své přednášky nějakým vtipem či žertem, jak sám říkával "ze života pro život". Ovšem posluchači mnohdy reagovali značně hlučným smíchem, takže to u vážnějších osob z fakulty i mimo fakultu vzbuzovalo "kyselou" tvář nebo snad i pohoršení - snad "scandalum pusillanimorum".

Řekl jsem, že pan profesor byl odborníkem v dějinách doby husitské. Vydal velmi informativní knihu: "Katoličtí mučedníci doby husitské". K těmto mučedníkům patří také tři kněží, působící v tehdejší době v mé rodné farnosti Polešovice, okr. Uher. Hradiště. V roce 1937 se konala generální oprava farního kostela. Tehdejší farář Msgre Martin Horký se rozhodl vsadit mramorovou desku nad boční vchod na paměť těchto tří kněží - umučených husity. Nápis ochotně sestavil pan profesor Neumann. Nápis byl vytesán do mramoru. Někteří tzv. "pokrokoví" občané vznášeli proti nápisu námitky, ale marně. Nápis hlásá věrnost katolických kněží - mučedníků a hlásá i čest panu profesorovi za jeho oddanost církvi katolické.

Retribuat ei Dominus!

VZPOMÍNKA NA P. AUGUSTINA NEUMANNA, OSA

+ P. Benedikt Antonín Švanda, opat a prelát OSA,
Staré Brno

Rád bych přispěl k sespsání životopisu P. Augustina Neumanna aspoň tím, co si paměť uchovala. Vždyť byl a zůstane chloubou a ozdobou starobrněnského kláštera. V roce 1911 po vykonaných studiích na střední reální škole, po přísné maturitní zkoušce z klasických jazyků, která mu na vysvědčení ku známce "výborný" přičlenila poznámku o neobyčejné znalosti latinského jazyka, vstoupil Alois Neumann do noviciátu starobrněnského kláštera.

Měl tedy k budoucím historickým pracím, dle mého úsudku, méně vhodnou přípravu než gymnasista. Ale historik se v něm ozýval od prvního dne vstupu do noviciátu. Byl znamenitým vyprávěčem a měl o čem vypravovat, neboť měl obdivuhodnou paměť. Události jednou přečtené vryl do paměti a vykládal je, jako by je býval prožil, byl neobyčejně nadaný a pilný, vlastnosti to, které spojeny s lehkostí, s jakou se zapracoval do čtení starých písemných památek, ho předurčovaly k pracím dějepisným. Často jsme mu říkali: Gustáčku, vypravujte! A vypravoval v rekreaci tak zajímavě, že jsme s pozorností naslouchali, zanechavše jiné zábavy.

Příprava na jeho budoucí povolání, míním tím povolání dějepisce, nebyla snadná a bez jeho neobyčejného nadání, byla nemožná. Ve farnosti starobrněnské s 28.000 duší, se 4 nemocnicemi, se sociálními ústavy města Brna, s Ústředním hřbitovem Velkého Brna, s velkým počtem vyučovacích hodin na českých i německých školách v městě a přifařených obcích, byl každý mladý kněz hned po vysvěcení "naplno" zapřažen do duchovní správy. Tak tomu bylo i s P. Augustinem. Plně svědomitě povinnosti kooperátora a katechety, zabýval se od počátku historickými

studiemi, seznamoval se čelnými archivy, hledal a nalézal dokumenty dosud neuveřejněné, své poznatky vplétal do kázání a činil je takto zajímavými, neodmítal zastupování, výpomoc svým spolubratřím.

Světlo však nesmí býti pod kbelcem. Svítilo nám všem, svítilo nejdříve opatovi a vedle závistníků našlo i upřímné podporovatele. Vytušil jsem tehdy, že tato hřivna nesmí být zakopána, a proto jak rád jsem naslouchal vypravování P. Augustina, tak rád jsem ho vždy a všude v soukromých rozhovorech i v kapitulních poradách všemožně podporoval. Díky Bohu, P. Augustin doplnil své vzdělání historické v Paříži a v Římě, v Brně pak našel vzácného vědeckého podněcovatele v ThDr. Janu Sedlákově, profesoru na bohosloveckém ústavě v Brně, počal vydávat své historické práce, stal se známým církevní hierarchii, našel souhlas u hlavy domu, aby opustil práci v duchovní správě a věnoval se vyučování a předávání svých bohatých vědomostí nejdříve na bohosloveckém učilišti v Hradci Králové, a pak na bohoslovecké fakultě v Olomouci.

O této jeho činnosti ať vydávají svědectví jeho kolegové v profesorském sboru a posluchači na obou učilištích. Nesmím tu zapomenout na jeho zvyk. Chodíval, chodíval celé hodiny po klášterní zahradě, před klášterem, přemýšlel, komponoval, a pak hbitě pracoval. Po smrti Dr. Sedláka neměl již otcovského, vhodného instruktora a korektora, zda to bylo chybou, at sine ira et studio dosvědčí nestranní historikové.

Povahově byl milý, družný, úslužný, ochotný, mírný, sdílný, vtipný, veselý. Vykračoval s hůlečkou, kterou udržoval v délce ruky od těla a bystře si všímal lidí a dění kolem sebe. Obveseloval nás pak vypravováním toho, co viděl a slyšel a my znajíce jeho veselého ducha, dávali jsme mu příležitost, aby se rozesmál a my s ním. Když kupříkladem v chóru někdo při antifonování učinil chybu, dávající slovu jiný význam,

rozesmál se někdy tak, že musel společnost opustit. Tak tomu bylo, když někdo u slova "miserere" to "s" vyslovil příliš ostře, nebo když ministrant, jazyka latinského neznalý, zkomoloval dlouhé Confiteor. P. Tomáš Coufalík přišel jednoho dne z města a před obědem volal: Gustáčku, viděl jsem na jedné firmě slova maison de chapeaux, vyslovoval jak se píše, co to prosím vás znamená? Se smíchem mu odpověděl krátkým slovem: couche. Míval dobrý apetit a rád si pochutnal na dobrém soustu.

Tak si pochutnával jednou na pěkné šunce. Měl na ni kdosi chuť a obdržel ji, když řekl P. Augustinovi: Gustáčku, nejezte to, je to z mrtvého! Se slovem: couche odstrčil zamilované jídlo a odevzdal ho labužníkovi. Když se v Paříži loučil s bytnou, byl jí požádán, aby jí poslal od nás nějakou cikánku jako služebnou. Čechovi říkají Francouzi "Bohème", název, kterého se užívá také o potulných lidech. To nám se smíchem vypravoval při návratu.

P. Augustin znal dobře svůj rodokmen a dle něho smutně předvídal své krátké žití, dle svého předpokladu zdědil náchylnost k chorobě, která předčasně ukončila jeho život a jeho činnost.

Et erit in pace memoria eius!

VZPOMÍNKA POSLEDNÍHO Z PRVNÍCH

PhDr. Rudolf Zuber, historik, Jeseník

Je vskutku těžké vracet se téměř šedesát let zpět do minulosti a nebýt sentimentální. Jsem vlastně už poslední z malého stádece prvního historického semináře, který soukromě vedl profesor Augustin Neumann po svém příchodu do Olomouce r. 1931. Nahradil tu dobráckého profesora Jana Nevěřila, který mezi ostatními profesory (Fr. Cinek, J. Hejčl, T. Hudec, B. Kutal, J. Matocha, B. Vašek, J. Vašica) čněl jako omšelý relikv ze staré monarchie. Bylo velkým proviněním na církevní historii, že za poslední století nezískal tuto důležitou stolicí v Olomouci muž, který by byl schopen něco napsat v době, kdy české katolictví bylo podemíláno tzv. historismem 19. století, který chápal dějiny jako poslední argument pro všechno, tedy i pro přítomnost.

Zásluhou profesora Cinka, který toho ostatně napsal více jako historik než jako dogmatik, byl povolán dr. Augustin Neumann, augustinián z Brna, aby tuto věkovitou škodu napravil. Ihned po svém příchodu začal kolem sebe shromažďovat zájemce o historickou práci a uvádět je do její metodiky. Měl za sebou výborné školení na École des chartes v Paříži, práci v římských archivech i rozsáhlou publikační činnost, takže byl přitažlivou osobností. Nevím, kdo mne do prvního kroužku historického semináře uvedl, zda můj spolužák B. Zlámal nebo o ročník starší schopný a velmi agilní Fr. Šigut, řečený pro svou dobrou vyřídilku "tlama". Jeho skvělé schopnosti daleko převyšovaly toto nehezké přízvisko. Nakonec působil jako kaplan v Raduni u Opavy a stal se nepostradatelným informátorem pro všechny badatele, kteří přicházeli pracovat do Státního archivu v Opavě.

Tehdy jsem trochu váhal, zda mám jít do historického

semináře, protože jsem byl zaujat i sociologií, jak ji se světovým rozhledem přednášel profesor Vašek, pro kterého jsem vypracoval i menší průzkum na námět: Náboženství v ostravské dělnické kolonii. Mám ji dosud a je zajímavá i dnes. Pro vstup do Neumannova semináře hovořil fakt, že své posluchače nejen školil, ale že se jim cele věnoval. Sbíral pro ně materiál v archivech, radil, jak jej zpracovat, a co bylo pro mladé a ctižádostivé studenty zvláště lákavé, pomohl výsledky jejich práce i publikovat. Do prvního kroužku, pokud si ještě pamatuji, chodili kromě dvou už zmíněných seminaristů ještě Fr. Borák, později autor pěkné studie o Bánově, J. Kubík, i nedávno zesnulý dr. Alois Svoboda, můj spolužák z výborného reformního reálného gymnázia v Ostravě - Přívoze.

Schůzky se konaly jednou týdně v některé menší místnosti budovy Salesiána. Neumann v nich přednášel tzv. pomocné vědy historické, paleografii, diplomatiku, chronologii, kritiku pramenů, prostě návod, jak odborně zpracovávat historické materiály. I tyto poznámky jsem si podnes uchoval. Teprve později, kdy jsem tyto discipliny znovu absolvoval při odborném studiu historie na filozofické fakultě v Praze, jsem ocenil, kolik užitečných vědomostí profesor Neumann svým žákům předal.

Po nějaké době nám pan profesor přidělil i témata prací. Byl jsem, přiznám se, trochu zklamán, protože mi byla zadána látka, která se zdála historicky ještě nezralá, totiž materiál o činnosti českých katolíků za první světové války v Americe. Dnes ovšem už vím, že i tzv. Zeitgeschichte je velmi důležitá a potřebná, ale tehdy mne téma valně neuspokojilo. Nakonec vznikl elaborát, který jsem asi r. 1935 zaslal panu profesorovi k jeho svátku 28. srpna. Jaké bylo mé překvapení, když jsem od něho dostal obratem honorář sto korun. Profesor Neumann se postaral, aby text byl otištěn v časopisu Vlast 1938 s názvem "Osvobozené práce České Ameriky". Separátní výtisk čítal 64 stran. Protože jsem tehdy už rok

studoval historii u profesorů Šusty, Friedricha, Odložilíka a Stloukala, zdála se mi práce velmi nedokonalá, a proto vyšla pod pseudonymem Rudolf Krapina, což bylo rodné město mého otce v Chorvátsku. Separát nesl už číslo 35 publikací historického semináře profesora Neumanna. Bylo by velmi užitečné jejich sérii scelit, aby vysvitlo, kolik adeptů dovedl profesor Neumann přitáhnout k historické práci.

Domnívám se, že nebylo tehdy učitele na teologických fakultách v ČSR, který by si v tak krátkém časovém rozmezí dovedl vychovat tak početnou skupinu žáků.

S jeho přednáškovou praxí jsme se seznámili až v třetím ročníku, v němž vedl kurs obecných a českých církevních dějin. Světové církevní dějiny přednášel podle příručky J. Marxe (Lehrbuch der Kirchengeschichte), vyšlé v mnoha vydáních. Pro posluchače, neovládající němčinu, byla dosti obtížná. Její vadou bylo nadměrné zaměření na německou oblast a starší období církve. Pro české dějiny napsal Neumann vlastní skripta, vydávaná Literární jednotou bohoslovců, která zase dělala potíže německým posluchačům. Byla poněkud látkově nevyvážená, protože se v nich autor nadměrně obíral dobou husitskou, kterou výborně ovládal, a obdobím rekatolizace, k níž měl rovněž velmi blízko. Převládal v nich duch apologetismu 19. století, v čemž se zřejmě odrážel Neumannův původ z Olešnice na Moravě, jejíž okolí bylo odedávna silně promíšeno evangelíky a obranný postoj vůči nim charakterizoval i Neumanna.

Na jeho přednášky jsem se těšil ještě z jednoho důvodu. Vždy se v nich echem odrážely i jeho vědecké půtky s protivníky z Prahy a z Brna. Byli jsme o nich dobře informováni četbou historických časopisů (Časopis Matice moravské, Český časopis historický) i brněnské Hlídky, které byly k přečtení v čítárně. Z některých kritik jsme vytušili, že se pan profesor v přemíře aktivity příliš spoléhal na neodborně pořízené výpisky z historických pramenů, a tím dal recenzentům snadnou příležitost, aby mu vytkli

nepřesnost a povrchnost. Přesto jsme byli pyšní, že máme profesora, jehož jméno procházelo oficiálním historickým tiskem. Později jsem se od profesora Stloukala doslechl, že si všichni vážili jeho heuristických schopností, které si však zbytečně kazil nadměrným spěchem.

Není ovšem pochyby, že žihadlovost Neumannových replik popuzovala většinu historiků, kteří vesměs zastávali husitsko-obrozeneckou tradici v Masarykově pojetí.

Při přednáškách si vedl profesor Neumann velmi svérázně a své posluchače nenudil. Rád je totiž prokládal průpovídkami, slovními hříčkami i vtipy, z nichž si některé pamatuji dodnes. Sám se při nich upřímně smál a my jsme přirozeně chvíli veselí ochotně prodlužovali. Teprve později jsem se dověděl po tragické smrti profesora Šusty r. 1945, že i on byl výborným vypravěčem vtipů, protože každá anekdota je vlastně krátkou historií.

Neumann hovořil výborně německy, k Němcům se choval korektně, ale přes své německé jméno vždy vyzvedával svůj český původ. Bydlil v Sarkandrinu jako všichni fakultní profesori. Chodil vždy ve fraku, místo kolárku nosil augustiniánský límeček s třemi knoflíčky uprostřed. Rád nosil deštník, na hlavě tvrdý klobouk.

Profesor Neumann zůstal se svými žáky, kteří se nadále obírali historií, v důvěrném styku. Dosud mám jeho dva či tři korespondenční lístky, psané uspěchanou rukou. Když jsem byl r. 1946 vybrán za archiváře v Kroměříži, byl hned pln nápadů, co by se dalo podniknout. Bohužel při založení Balbínovy společnosti r. 1947 už nebyl, trápila jej už choroba, která jej sklátila do hrobu.

Aspoň se nedožil okamžiku, kdy jeho milovaná fakulta byla zrušena a církevní historie na dlouhou dobu zbavena práva na existenci. Jeho bohatou knihovnu

zdedil jeho nástupce na fakultě dr. B. Zlámal, který o svém profesoru uveřejnil zatím nejzasvěcenější medailón (Duchovní pastýř 1981, č. 3).

Jestli naše dnešní církevní historie stojí před dvěma závažnými úkoly - objasnit postavení církve v seku- larizovaném světě a osvětlit její osudy u nás za po- sledních padesát let - může tu osobnost historika Neu- manna sloužit jako vzor zaníceného a neúnavného badatele, na jehož štítě bylo vyryto heslo sv. Pavla:

Pravda vás osvobodí. Jeho dílo bude stálým přínosem pro katolickou historiografii i po dalších sto let.

POHLED NA MINULOST MĚSTEČKA OLEŠNICE

František Matějka

Olešnice je pohorské městečko, ležící v severním cípu bývalého kunštátského panství, k němuž patřilo několik století, ve výši 540 m n.m. Vyznačuje je trojúhelníkové náměstí, do něhož ústily tři ulice. Vedle něho byly místní části Hlinky a roztroušené Vejpustky s domkářskými usedlostmi, kdežto v městečku sídlili převážně měšťané na gruntech. Vedle toho zvláštní sídliště tvořila tzv. Moravská Strana. Ta r. 1759 splynula s Olešnicí. Nová zástavba ovšem starou podobu městečka změnila.

Písemná svědectví zdají se prokazovat časný rozvoj městečka. Svědčí o tom, i když falsum listiny z 12. století, že r. 1074 kníže Vratislav dal opatovickému klášteru tzv. Olešnický újezd mezi Svratkou a Svítavou. /1/ Název olešnický svědčí, že se v jeho středu rozvíjela stejnojmenná obec, která před rokem 1360 dospěla již v městečko, jak to prokazuje listina z toho roku: Proček z Lomnice vkládal manželce Hise věnem hrad Louku s městečkem Olešnicí a další ves. /2/ Tehdy ještě po několik století patřila Olešnice k panství hradu Louky, nedaleko stojícího.

Z celé doby předbělohorské se o vlastním městečku dovídáme jen to, že v něm byl kostel (první zmínka z r. 1391) a něco o náboženských poměrech, jak se dále zmíníme, jinak nic o jeho velikosti, ani o jeho obyvatelích. Z té doby známe jen jeho feudální vlastníky. Městečko tehdy s panstvím patřilo pánům z Lomnice, a to Markétě, dceři Jence z Deblína a z Lomnice. Ta tu r. 1382 přijala Oldřicha z Boskovic na spolek, a když se provdala za Čenka z Kunštátu, přijala jej i jeho děti, které s ním bude mít, na vše, co zdědila po otci Jenci. Její majetek tehdy tvořila polovice Olešnice, ves Bohuňov, obě s kostelním podacím, dále Poříčí a Bradlné. Její manžel brzy zemřel

a ona se v témže roce provdala za Vaňka z Deblína, který jí za to zapsal věnem 250. hřiven na témže majetku. A k tomu na hradě Louce a vsi Hodoníně a na nějakých lesích a lukách. /3/

Loucké panství bylo tehdy rozděleno na dvě poloviny v rodě z Lomnice, jehož členové se též nazývali z Deblína. Např. Čeněk z Lomnice, syn Pročka z Lomnice, jinak z Deblína, vložil do desk Janu z Lomnice hrad Louku s městečkem a vesnicemi, načež týž Jan téhož roku přijal své děti na spolek na Olešnici a Poříčí, jak je dostal od své sestry Markéty, kdysi manželky zmíněného Čeňka (z Kunštátu) a z Louček. Zdá se, že týž Jan z Lomnice spojil celé panství do jedné rukou. Nedržel je však dlouho a už po 10 letech prodal z něho hrad Louku se vsí Janu, řečenému Ozor z Boskovic se slibem, že mu později ostatek panství přenechá, což neučinil, takže jej týž Ozor poháněl k soudu. /4/

Mezitím se dovídáme, že druhou část městečka Moravskou Olešnici, zvanou tehdy též městečkem (r. 1407), držel Vilém z Pernštejna a že tam své manželce Anně učinil věnný zápis. Přes husitské války právo nešlo, takže z té doby nemáme ani o louckém panství, ani o Olešnici žádné zprávy. Teprve r. 1464 se dovídáme, že majitelem panství byl Bohuše z Lomnice, který své manželce Kateřině z Ilburku již na celé Olešnici a dalších 6 vsích zapsal věnem 1060 gr. Kateřina pak ovdověla a provdala se znovu za Pertolta z Tvorkova, na něhož pak po ní panství připadlo a udrželo se v rodě do r. 1496, kdy je jeho syn Jiřík prodal Vilémovi z Pernštejna. Je zajímavé, že se v tom zápise Olešnice nazývá Německou. Asi v ní část obyvatelstva byla německá. /5/

Týž Vilém z Pernštejna koupil r. 1520 od Ludvíka Zajímače z Kunštátu i kunštátské panství, k němuž přičlenil i olešnické, takže od té doby se Olešnice stala součástí kunštátského panství. Přes to se v Olešnici scházeli k důležitým jednáním knížata manstrberská s předními členy rodu Kunštátu, a to

jednak v tom roce, a jednak r. 1541 k závažným jednáním majetkovým. Později bylo celé panství prodáno Hanuši Fridrichovi z Hardeka. /6/

Po Hanuši Fridrichovi dědily panství jeho dcery, které je prodaly r. 1591 Janu hraběti z Hardeka a po jeho smrti ustanovení poručníci jeho sirotek je prodali a vložili do desk Janě Evě z Lichtnštejna (r. 1597), která tu v příštím roce zajistila svému manželovi Jindřichu purkrabímu z Donína věno 20.000 zl. /7/ Ještě týž rok však táž Jana postoupila panství bratru Karlu z Lichtnštejna, který je též brzy prodal Pavlu Katarynu z Kataru. Po něm se pak stal majitelem panství Štěpán Šmíd z Freihofenu, jemuž, ač byl evangelík, bylo panství ponecháno po stavovském povstání, a to pro jeho velké půjčky císaři.

Panství pak mělo spadnout na jeho dceru Marii, která se stala abatyší kláštera sv. Josefa v Brně, takže mělo panství připadnout tomu klášteru. Politickými machinacemi a se souhlasem kardinála Dietrichštejna bylo však přiděděno Jindřichu Šlikovi hraběti z Passaunu, prezidentu válečné rady (kdysi jednomu z velitelů moravského stavovského vojska). Jeho syn František Arnošt prodal panství r. 1659 Ferdinandu Leopoldu z Náchoda, a po něm je na dobu 6 let (1672-78) opravdu vlastnil zmíněný klášter v Brně. Asi hospodařit s tak velkým panstvím bylo pro klášter obtížné, takže je prodal Janu Maxmiliánu z Lamberka. Jeho rod je držel do r. 1733, kdy se jeho majitelem stal Jan Theodor, svob. pán z Imbsen. Pak tu vládl v letech 1788-1901 rod svobod. pánů Honrichsů, a pak až do pozemkové reformy říšská hrabata Coudenhov-Honrichs. /8/

Po tomto stručném přehledu majitelů panství Olešnice a Kunštátu nahlédněme poněkud do vnitřního života městečka, pokud nám to dovolují prameny. Rozvoj městečka, o němž, jak víme, máme již zprávu k r. 1360, si vyžadoval řízení náboženského života. Městečko potřebovalo kostel. Ten byl původně

zasvěcen sv. Petru a Pavlu. Zajisté stál dříve, než udává první zmínka o něm z r. 1391. Svědčí o tom zpráva, že u něho byl nalezen náhrobek s vročením 1340. Za husitských válek byl kostel r. 1424 zničen. Nebyl asi veliký, protože při jeho obnově byl k němu přistavěn presbytář, a kostel byl zasvěcen sv. Vavřinci. K roku 1497 je zpráva o knězi Václavu z Olešnice. V kostele byly 3 zvony s daty ulití 1525, 1562, 1593.

V 16. století se Malá Strana stala sídlem Jednoty bratrské, což bylo trnem v očích luteránského majitele Hanuše Fridricha z Hardeka, který r. 1565 zakázal bratřím zůstat v Jednotě a vybízel je k přestupu k luterství. Nesetkal se však se zdarem, právě jako olešnický kněz, který r. 1582 zapověděl kostelníkovi kopat na hřbitově bratřím hroby. V městečku asi převládali luteráni. Ti se těšili přízni vrchnosti. Svědčí o tom listina syna Hardekova Jana z r. 1589, kterou dával pastorům právo svobodného odkazování majetku. Z té doby jsou známi pastoři Jan Albín Hořický (1581) a Jiří Borovský Střežický (1589), kteří oba přesídlili do Bystřice. Po Bílé hoře kostel spravoval kunštátský farář Bernard Vacín a dovídáme se, že r. 1633 olešnický kostel byl zpusťšen. Po válce byl opraven (1653). Že tu tehdy katolictví nemělo pevnou půdu, svědčí stížnost toho faráře na tvrdošijnost nekato-lického lidu, jež, jak pravil, mohl navštěvovat jen s nebezpečím života.

Roku 1668 byl sem dosazen katolický kněz Jan Fran- tišek Mader a duchovní správa tu byla oddělena od Kunštátu. Nebyla však lehká, protože farář měl pod správou pět filiálek: v Prosetíně, Rovečném, Sulkov- ci, Dalečíně a v Bohuňově. Po Madrovi tu do konce století působilo několik kurátů, kteří se často střída- li, a pak faráři, jejichž jména známe. /9/

Farář tehdy dostával při obnově rady městečka 3 má- zy vína, o vánocích koledy 10 zl., sýr, máslo a od panství 20 liber oleje. Při výročních slavnostech se

mu dostávalo čtvrt telete. Z pivovaru městečka do - stával z každé várky vědro zadního a předního piva. K faře patřily tři louky, 15 měřic pole, zahrada a les. Jako desátek dostával farář z celé tehdejší rozsáhlé farnosti 82 zl. a ze mlýna 6 měřic mouky. /10/

Roku 1827 kostel vyhořel tak, že se i zdi zřítily. Nový kostel postavil stavitel Vašíček nákladem vrchnosti - patrona, a byl zasvěcen sv. Leopoldu. Dostal nové varhany za 1200 zl. a 3 nové zvony i nová bohoslužebná zařízení. K tomu pak přibyla r. 1856 nová křížová cesta. Po požáru r. 1841 byla postavena nová fara. V pozdějších letech byl r. 1875 změněn hlavní oltář a r. 1881 postaven oltář P. Marie lurdské. K tomu v příštím roce postavena nová věž a roku 1893 byl kostel nově vymalován.

Také evangelíci tu v roce 1860 položili základ k vlastnímu kostelu a r. 1864 u něho zřídili hřbitov. /11/

Méně již máme zpráv o škole. V 17. a 18. století stála v místech divadla, byla dřevěná. Teprve na samém konci 18. století byla postavena z kamene (1799). Zpočátku měla jednu učebnu, druhá byla zřízena roku 1847. Zvýšené kulturní požadavky si vyžádaly novou školu, v níž přibývalo tříd, a to do r. 1885 až šest. Roku 1857 dostával učitel ročně 380 zl., mladší učitelé 150 a 120 zl. /12/

Ve vztahu k vrchnosti měli měšťané podle privilegia (z r. 1408) Jana z Lomnice právo odúmrti, t.j. mohli volně odkazovat svůj majetek. Vilém z Pernštejna jim r. 1506 udělil právo svobodného šenku (což jim r. 1596 potvrdila Jana Eva z Lichtnštejna). Městečko pak mělo svůj pivovar, z něhož vrchnosti platilo z varu 60 krejc. Pak získalo i právo prodeje soli. Tato všechna práva mu potvrdili r. 1638 Jindřich Šlik a r. 1667 a 1677 abatyše zmíněného kláštera. Městečko mívalo i právo hrdelní. Popravčí místo bylo na pastvisku zv. Skalky tam, kde se říkalo "Na spravedlnosti".

Pokud se týče tržních oprávnění, tu r. 1499 na přímluvu Viléma z Pernštejna král Vladislav udělil městečku 2 výroční trhy v trvání 8 dní. Roku 1539 pak Ferdinand I. přidal koňský trh, který se měl konat každé pondělí, a to od 2. postního pondělka do svátku sv. Jana Křtitele. Později se v Olešnici konalo 6 trhů, dobytčí před každým výročním a trh na vlnu v úterý před sv. Vavřincem a před sv. Martinem. Každou středu se konal týdenní trh. /13/

Teprve pobělohorský katastrový materiál dovoluje poněkud hlouběji nahlédnout do života městečka, do jeho osídlení, do společenského rozvrstvení a do jeho hospodářského zaměření.

První povšechnější pohled nám podává tzv. přiznávací list k berni z r. 1667. Ten zjišťuje, že tehdy bylo v městečku 124 domů. Z nich osedlých však zůstalo jen 86, k tomu přibylo 6 lhotníků, kteří si na poustkách zřídili nová obydlí, zpustlo 33 domů. Jsme v době po třicetileté válce, která tu v pustých domech zanechala svou daň. Usedlíci se dělili na rolníky, zahradníky a domkáře. Tento přiznávací list je ještě dělil podle lánové soustavy. Všech rolníků tu tehdy sedělo 77 a měli výměru polí od 3 lánů do čtvrtlánu.

Podrobnější zprávy o usedlících má další katastr, lánový rejstřík (panství Kunštátu) z r. 1674. Ten má zprávy jen o 122 usedlostech, což znamená, že ty dvě zcela zpustly a ztratily se z povědomí. Proti předchozímu přiznání zde lánovní komisaři netřídili rolníky podle lánové soustavy, nýbrž tzv. měřicovou, tj. podle počtu měřic polí k usedlostem.

Rejstřík zde zjistil jen jediného velkého sedláka, kdežto ostatních 76 byli buď střední s výměrou 21-60 měřic, a to 28, kdežto zbývajících 48 mělo polí jen do 20 měřic. Mezi rolnickými usedlíky někteří měli řemeslnická jména, takže by bylo možno soudit, že šlo o skutečné řemeslníky, jako byl Jíra Provazník, který měl jen 8 měřic polí. Takových usedlíků

s řemeslnickými jmény je tam zaznamenáno 15. Jedině 3 zaznamenání mlynáři jimi skutečně byli. Na bezpečnější půdě jsme u domkářů, jichž bylo tehdy v městečku 45. Mezi nimi jsme mohli zjistit celkem 8 druhů řemesel: soukeníky, pekaře, řezníky, krejčí, ševce, provazníky, mezuláníky a tkalce. K nim bylo možno připočítat 7 nádeníků. /15/

Vedle toho vrchnost zabrala dům mydlářův a jinou poustku a učinila z nich hospodu. Mydláře pak usadila v opuštěném domě. U městečka byl svobodný dům Václava Pospíšila z Haideldorfu se 130 měřicemi polí.

Daleko podrobnější zprávy o městečku mají tzv. rektifikační akta pořázená r. 1756. Z nich se o městečku dovídáme, že leží v údolí a pole že jsou rozložena v okolí na kopcích. Pole se obdělávají 3-4spřežím, jejich třetina zůstává úhorem, na němž se pase dobytek. Pole nejsou příliš úrodná, takže se obilí neprodává. Příze, pokud se sprádá, slouží k vlastnímu oblečení. Dříví berou měšťané od vrchnosti a platí od sáhu 1 zl. 6 krejc.

Městečko má dva výroční trhy a jeden velký týdenní (2. podnělí v postě). Týdenní trhy tu nejsou (!). Pivo dodává městský pivovar, víno a kořalku vrchnost.

Od doby lánového rejstříku městečko vzrostlo. Proti 99 osazeným domům (a 24 pustým) nyní v něm už bylo 157 domů osazených. Zatímco tehdy v něm pracovalo jen 8 řemesel, nyní již 21 a proti 25 řemeslníkům nyní 124. Jen 18 měšťanů bylo bez řemesla a k tomu ještě 12 usedlíků na obecní půdě. Řemeslníci měli buď pole nebo byli bez polí, další seděli na obecní půdě. Řemesla byla zastoupena různě, nejpočetnější byli ševci, pak následovali tkalci, řezníci a krejčí (bylo jich víc než 10).

Nízké počty některých řemeslníků (viz seznam) vzbuzují pochybnosti, zdali jejich výčet je úplný. Sotva můžeme uvěřit, že by městečko potřebovalo jen jednoho pekaře, také jen 2 soukeníci sotva stačili obsloužit

městečko. Převažovala tu textilní řemesla (tkalci, krejčí), doplňovala je kožedělná. /16/

Další katastry se již o zaměstnání měšťanů nestarají. Třeba však mít za to, že se tu řemesla rozvíjela dál. Z jiných pramenů víme, že tu krejčí dostali r. 1539 řád od Jana z Pernštejna. Týž dal r. 1545 řád tkalcům a r. 1610 Štěpán Šmíd z Freihofen kožešníkům a konečně r. 1630 Petr Katarýn z Kataru krejčím a kovářům. Měla tedy ta nejpočetnější řemesla, jak jsem se o nich výše zmínil podle rektifikací tu své řády.

Tereziánský katastr z r. 1764 tu zjišťuje stejný počet domů, jak jsme výše zjistili (157), uvádí, že 44 domů mělo šenkovní právo, že tu seděli dvojí domkáři, jednak na staré půdě (45) a jednak na půdě obecní (38) a vedle nich ještě chalupníci (30). Rozeznávalo se tu tzv. vnitřní městečko s 46 domy a předměstí s 92 domkářskými domy a 20 chalupami. Měšťané prý ročně vyšenkovali 167 sudů piva. /17/.

Další dva katastry (dominikální fase z r. 1750 a urbáriální faze z r. 1775) podávají zprávy o dávkových a robotních povinnostech měšťanů. V té době odváděla Olešnice na kontribuci 2 x 37 zl., dále 156 šlepic, vajec však jen necelé 4 kopy. Měli tři čtvrtě roku robotovat týdně 1 den, a to od sv. Jana do sv. Václava. Pokud bylo potřeba více práce o žních, tedy 2 dny. Za to dostávali zdarma z panských lesů klesť na pálení. Každý měl povinnost naplést 3/4 libry různého druhu lnu. Měli na louce pod dvorem usušit seno a otavu. Mimoto podle smlouvy z roku 1713 byli měšťané povinni různými dodatečnými robotami v celkovém rozsahu 84 dní. /18/

K tomu pak městečko za nekonání některých robot platilo 44 zl., třebaže byli povinni obstarat honce na lov a sklídit vypěstovaný chmel a odnést jej do pivovaru. Později jim nízký plat za roboty byl zvýšen na 300 zl. /19/

Městečko dále rostlo. Zatímco v roce 1775 tu stálo

162 domů, podle josefského katastru z 80. let se tu již evidovalo 203 domovních čísel, z nichž však 28 nebylo obsazeno, takže městečko mělo vsutku jen 185 osazených domů. Předchozí katastr prokázal, že kromě tří usedlostí stojících na panské půdě všechny byly zakoupené, takže jejich uživatelé byli jejich plnými vlastníky. Josefský katastr uvádí ke každému domu výměru polností, takže si můžeme o hodnotit majetek měšťanů. Zjišťujeme jejich převážnou chudobu, neboť zatímco jen 4 měli přes 50 jiter a jeden přes 40, 85 nemělo ani 1 jitra a 21 něco přes jedno jitra. /20/

Poslední z katastrů, tzv. vceňovací operát z let 1835-47, podává zajímavé zprávy o životě obyvatelstva. Zprávy jeho jsou tím zajímavější, že jsou z konce feudálního období, a tak můžeme nahlédnout, jak se tehdy v Olešnici žilo. Byl tam tehdy kostel, fara, škola, pracovala tam Tillangleichs fabrik, postavená na kopci, opatřená novými stroji na výrobu hedvábí a umělých květin, na Moravské straně pracovala tkalcovská továrna (1810). Třetinu hodiny od městečka stál panský dvůr Imberg s fořtovnou. Městečko je až k hranicím obklopeno poli. V nich probíhají úzká údolí s loukami, na svazích leží pastviny, lesy pak stojí při západní hranici katastru.

Obyvatelstvo se živí bramborami, řepou a výrobky z mléka. Maso, kromě neděl a svátků, se požívá zřídka. V selských domácnostech mají 2 čeledíny a 2 služky. Panství chová ve dvoře 65 koní, 32 volů a býků, 175 krav, 95 jalovic, 643 ovcí, 24 koz a 96 kusů vepřového. Panští koně jsou silného plemene. Hovězí dobytek je vyšlechtěný, červenostrakatý i černý. Dobře dojí a dobře se vykrmuje pro trh. Panské ovce jsou vyšlechtěny španělským chovem, středně veliké s jemnou srstí.

Občanský dobytek je středně veliký, rovněž červenostrakatý, dobře dojí. Měšťané nákupem panských

ovcí svůj chov zušlechťují. Většinou však zatím jsou tu ovce středně veliké, dlouhosrsté. Kozy mají měšťané dosti veliké, dlouhonohé. Jsou to velmi dobré dojnice. Vepřový dobytek je krátkonohý a dobře se vykrmuje.

Koně se krmí ovsem, senem a slámou. V létě se pasou. Panský hovězí dobytek se ponejvíce drží ve chlévech, krmí se v zimě řepou, bramborami, senem a slámou, v létě travou smíšenou s jetelem a řepnými listy. Na podzim se vyhání na strniska. Panské ovce se co možná nejdéle pasou. Při deštivém počasí a v zimě se krmí senem nebo otavou se slámou a bramborami s příměsem trochy ovsa.

Voli poddaných (tehdy se na venkově hojně používalo volů k tahu) se krmí v létě travou, jetelem a směsí. Dojné krávy se co možná nejdéle pasou. Při dojení dostávají trochu trávy, řepných listů, jetele a směsi. V zimě dostávají seno, brambory a řepu, občas trochu soli.

Ovce a kozy poddanské se co nejdéle pasou, jen v zimě dostávají trochu otavy a řepu, kozy pak suché listy. Ovce se nedojí. Jemná vlna panských ovcí se prodává velkoobchodníkům, hrubá poddanská židům a soukeníkům. Lepší ovce si měšťané ponechávají na chov, horší a berani se prodávají řezníkům. Kozí mléko se spotřebuje doma, kravské se jednak prodává, jednak se zpracovává jako máslo a sýr na prodej. Vepřový dobytek se doma krmí a také spotřebuje. Ve větších domech se chovají 2 koně, 4 krávy, 2 jalovice, 4 ovce a 3 kusy vepřové. V domech i u domkářů se chová několik hus a více slepic. Roku 1906 se tu čítalo 92 koní, 423 hovězího, 18 ovcí a 189 vepřů. /21/

Na závěr se zachovalo několik dat o rozvoji městečka. Roku 1772 žilo tu 1119 obyvatel, 1790 už 1370 a počet domů vzrostl na 236. Roku 1834 tu žilo již v 271 domech 1523 obyvatel. Nejpodrobnější statistiku

máme z let 1840 a 1843. V prvním roce tu žilo 1680 obyvatel, ve druhém 1761, z toho v prvním to byli 803 muži a 877 žen, ve druhém 843 mužů a 918 žen. Více žen nacházíme tehdy i jinde. V obou letech se zemědělstvím živilo 112 obyvatel, řemeslem 102 a oběma druhy 178. Jak vidět řemesla se tu nadále rozvíjela. Pobývalo tu 15 Židů. /22/

Od druhé poloviny minulého století jsou známy desetileté výkazy o počtu obyvatel i domů. Ty prokazují, že v městečku přibývalo obyvatel od první světové války, pak nastal jeho pokles, zvláště za druhé světové války, pak ho zase počalo přibývat. Naproti tomu se stále zlepšovalo bydlení, takže se při zmenšeném počtu lidu proti 283 domům r. 1869 jejich počet za 100 let zvětšil na 411. /23/

K tomu můžeme dodat, že podle Statistického lexikonu ČSSR z r. 1965 žilo v městečku mládeže do 14 let 424 osoby a starších od 15-59 let 919 osob. Tehdy tu pracovalo v průmyslu 59,5 % obyvatel, v zemědělství 15,5 %.

V městečku pak bylo 498 obydlených bytů, z nich bylo do r. 1879 postaveno 234 a v letech 1946-61 40. K tomu se z lexikonu z r. 1906 dovídáme, že tehdy žili v městečku 1702 katolíci, 347 evangelíků a 5 Židů. Stále bylo více žen: 962:1096. Toho roku katastr městečka měřil 1252 ha. Z toho 962 ha půdy, 121 luk, 6,6 ha zahrad, 79 ha pastvin a 134 ha lesa.

Poznámky:

/1/ Ladislav Hosák, Historický místopis země Moravsko-slezské. Praha 1938, s. 323.

/2/ Zemské desky olomoucké, první řada I. č. 688 (dále cituji ZDO).

/3/ ZDO IV., č. 221, VI. č. 145, 273.

/4/ ZDO VII., č. 215, 336, VIII. č. 555.

/5/ Po husitských válkách se neznalo přesně rozhraničení mezi olomouckým a brněnským krajem, proto některé zápisy byly provedeny do brněnských desk: ZDB IX., č. 93, XIII., č. 181. Pozdější zápisy jsou učiněny do desk druhé řady, též již vydaných, tu se cituje stránka: ZDO II., s. 111, 225-26.

/6/ ZDO II., s. 225-26, 276. Vlastivěda moravská, okres Kunštát s. 126.

/7/ ZDB III., s. 231, 236, 287, 297. Tyto vklady ukázaly, jak do té doby olešnické panství narostlo. Kromě městečka, v němž byl pivovar, patřilo k němu 23 celých a 4 díly vsí.

/8/ ZDO III., s. 570-71. Hosák, Historický místopis s. 322-23.

/9/ Kuráty byli: 1679 Tomáš Antonín Kayner, 1684 Valentin Josef Taja, 1691 František Antonín Neděle, 1692 Jan Antonín Čejka, 1694 Martin Josef Chytil; faráři: Martin Antonín Horálík (1696-1716), Josef Majer (1716-56), Martin Grünwald (1756-1763), Jiří Jaich (1763-82), Jan Nepomuk Hustý (1782-95), Jakub Krejčí (1795-1806), Jan Dridrich (1806-09), Josef Andrlík (1809-27), Václav Kremer (1827-34), Jan Pleskač (1836-73).

Řehoř Volný, Kirchliche Topographie von Mähren II., Brno, 1858, s. 271-72.

/10/ Vlastivěda mor., okr. Kunštát, s. 128-29.

/11/ Volný jako pozn. 9, s. 269.

/12/ Jako pozn. 10, s. 129. Z učitelů té doby jsou známi: Tomáš Tománek 1840, František Slavíček 1840-71, Jan Hylák 1871-1901.

/13/ Tamtéž s. 129-130.

/14/ V městečku byli 2 trojláníci, z nich 1 pustý, 8 láníků, z nich 3 pustí.

Dále bylo takové rozdělení:

	osedlí	lhotníci	poustky
3/4 láníci	3	3	1
1/2 láníci	12	1	2
1/4 láníci	26	2	7
zahradníci	15	-	6
domkáři	28	-	13

Právo vařit pivo mělo 22 domů. Bylo tu celkem 33 různých řemeslníků.

Moravský zemský archiv (dále ve zkratce MZA)

D 2 310.

/15/ Řemeslníci byli rozděleni takto:

	staří usedlíci	noví	na poustkách
soukeníci	3	1	10
perníkáři	1	-	-
řezníci	2	-	2
krejčí	4	-	3
ševci	3	-	6
provazník	1	-	-
mezuláník	1	-	-
tkalci	2	-	-

/16/ MZA D 2-310: ševci 29, tkalci 27, řezníci 21, krejčí 13, kováři 10, kožišníci 5, mlynáři 3, soukeníci 2, tesaři 2, mydláři 2, zedníci 2, provazníci 2, hrncíř 1, kolář 1, pletař 1, zámečník 1, stolař 1, dále po 1 byli holič, kuchař, kantor a pastýř, k tomu 13 nádeníků.

/17/ MZA D 4-341. ,

/18/ Ženné roboty měl konat Jakub Novotný 4 dni,

Jiří Staněk 3 dni, 8 usedlíků 2 dni, 31 po 1 dni, 49 po 1/2 dne a 5 po čtvrt dne. Podepsán Antonín Hájek primátor, Martin Kovář purkmistr, 2 rychtáři, 6 obecních starších, 6 kostelníků a 2 hajní.
MZA D 3-367/1, D 5-B/35.

/19/ Vlastivěda mor., okr. Kunštát, s. 125.

/20/ Měli půdy v jitrech: 4 přes 50, 1 přes 40, 8 přes 30, 12 přes 20, 31 přes 10, 19 přes 5, 21 přes 1 a 85 méně než 1 jitro. Obec držela přes 100 jiter, vrchnost přes 284, luk přes 9, vrchnost přes 31. MZA D-6-3187.

/21/ MZA D 8-1821-VI A. Gemeinde Lexikon von Mähren 1906.

/22/ MZA D 8-1821-VI A.

/23/

Rok:	1850	1869	1880	1900	1910	1921	1930
obyvatel:	1890	2059	2163	2058	2086	1826	1782

	1950	1961	1970
	1524	1650	1710

Rok:	1869	1880	1890	1900	1910	1920	1930
Domů:	283	290	280	296	299	306	335

	1950	1961	1970
	379	385	411

Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850-1970. Morava, Slovensko, s. 684-85.

O b s a h

Památce prof. ThDr. Augustina Neumanna, OSA (Vojtěch Tkadlčík)	1
Zemřel Dr. Augustin Neumann, řádný profesor církevních dějin CMBF UP v Olomouci (+ Bohumil Zlámal)	5
ThDr. Augustin Neumann, OSA - profesor církevních dějin v Olomouci (Miloslav Pojsl)	6
Výběrová bibliografie publikovaných prací Augustina A. Neumanna (Bohumil Smejkal)	12
Z historického semináře ThDr. Augustina Neumanna, OSA (Leopold Dýmál)	21
Vzpomínám ... (Antonín Němeček)	23
Vzpomínka na P. Augustina Neumanna, OSA (+ Benedikt A. Švanda)	26
Vzpomínka posledního z prvních (Rudolf Zuber)	29
Pohled na minulost městečka Olešnice (František Matějka)	34

Prof. ThDr. Augustin Alois Neumann, OSA
při doktorské promoci

Augustin A. Neumann, OSA
při kněžském svěcení

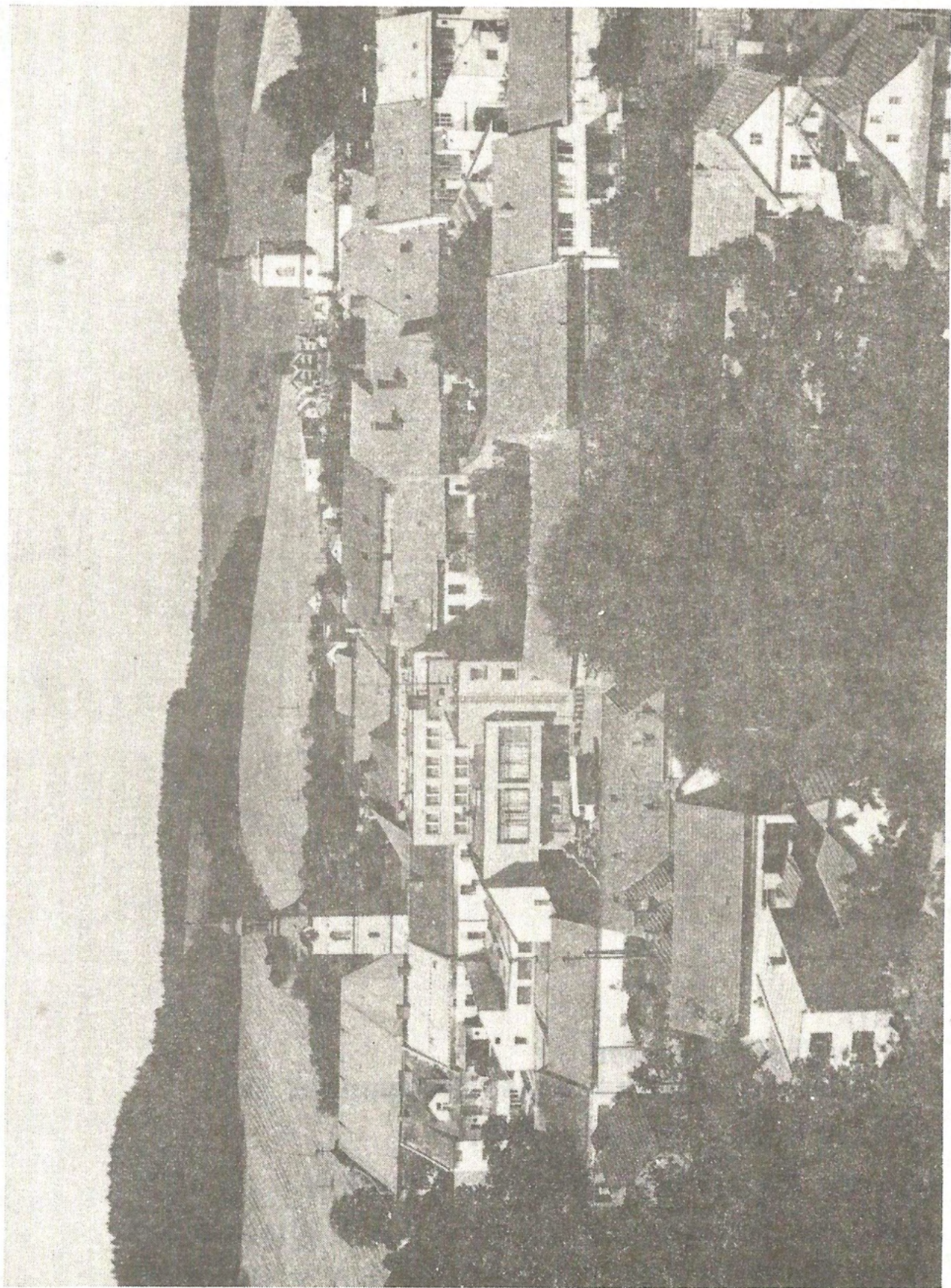
Rodný dům A. Neumanna, OSA
v Olešnici na Moravě

Farní kostel v Olešnici na Moravě

Společná hrobka O. augustiánů
na ústředním hřbitově v Brně

Pohled na městečko Olešnici na Moravě

SBORNÍK

ke 100. výročí narození

prof. ThDr. Augustina Aloise Neumanna, OSA

Uspořádal PhDr. Miloslav Pojsl

Redaktor: Doc. ThDr. Vojtěch Tkadlčík

Vydala CM bohoslovecká fakulta UP v Olomouci

Vytiskla MATICE CYRILOMETODĚJSKÁ v Olomouci

Náklad: 2000 výtisků